

BANKLARDA KREDIT PORTFELLARI TAHLILI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI

Eshonov Muhammadayub Xoshimjon o'g'li

Ilmiy rahbar: Andijon davlat texnika instituti

“Buxgalteriya hisobi” kafedrası katta o'qituvchisi,

Abdusalomov Shahboz Ulug'bek o'g'li

Andijon davlat texnika instituti

“Iqtisodiyot va boshqaruv” fakulteti

“Bank ishi va audit” yo'nalishi 4-kurs talabasi

Email: shahbozabdusalomov10@gmail.com

Bugungi kunda bank sohasini yanada rivojlantirish va isloh qilish bo'yicha izchil chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Ushbu jarayonda bank tizimida sog'lom raqobat muhitini shakllantirish, zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini joriy etish hamda huquqiy asoslarni mustahkamlash muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtayi nazardan tijorat banklarida kredit portfelini shakllantirish va uni samarali boshqarish masalalari dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Zamonaviy iqtisodiy sharoit banklar oldiga kredit faoliyatida yuzaga kelayotgan muammolarni bartaraf etish, xalqaro tajribaga mos keluvchi boshqaruv usullarini joriy qilish va bank faoliyati samaradorligini oshirish talabini qo'ymoqda. Ayniqsa, bank aktivlarining asosiy qismini tashkil etuvchi kreditlar tarkibida muammoli kreditlar ulushining mavjudligi kredit portfeli sifatini oshirish zaruratini yanada kuchaytirmoqda.

Kredit portfeli sifati va tavakkalchiliklarni boshqarish tizimini takomillashtirish, kreditlash hajmlarining barqaror o'sishini ta'minlash, korporativ boshqaruvni rivojlantirish hamda zamonaviy texnologik yechimlarni amaliyotga joriy etish bank tizimining moliyaviy barqarorligini ta'minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Shu bois kredit risklarini baholashning ilg'or usullaridan foydalanish, xalqaro tajribaga ega mutaxassislarni jalb etish va monitoring tizimini kuchaytirish bugungi kunning asosiy vazifalaridan biridir.

Tijorat banklari faoliyatida kredit portfeli bankning kreditlash imkoniyatlarini ifodalovchi asosiy ko'rsatkichlardan biri sanaladi. U bankning daromadlilik darajasi, likvidligi va moliyaviy barqarorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Kredit portfelini samarali boshqarish esa kredit mablag'larini oqilona joylashtirish, tavakkalchiliklarni kamaytirish va bankning

raqobatbardoshligini oshirish imkonini beradi. Shu jihatdan kredit portfelining sifatli tuzilmasini shakllantirish har qanday tijorat bankining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

Bank aktivlari tarkibida kreditlar muhim o'rin tutadi. Ularning sifati bank faoliyatining umumiy natijadorligiga bevosita ta'sir qiladi. Kredit portfelining tarkibi va tuzilishi qanchalik puxta shakllantirilgan bo'lsa, bankning moliyaviy barqarorligi shunchalik yuqori bo'ladi. Shu sababli kredit portfelini diversifikatsiya qilish, kreditlar muddatlari va yo'nalishlari bo'yicha muvozanatli taqsimlash hamda kredit oluvchilarning to'lov qobiliyatini muntazam monitoring qilish muhim hisoblanadi.

Kredit iqtisodiy munosabatlarning muhim shakli bo'lib, vaqtincha bo'sh turgan pul mablag'larini ma'lum muddat va haq evaziga qaytarish sharti bilan taqdim etishni anglatadi. Banklar ushbu jarayonda vositachi sifatida ishtirok etib, mablag'larni iqtisodiyotning turli sohalariga yo'naltiradi. Shu bois kredit portfelining sifati nafaqat alohida bankning, balki butun moliyaviy tizimning barqarorligini belgilovchi omillardan biridir.

Bugungi kunda kreditlash bozorida talabning ortib borishi bilan bir qatorda muammoli kreditlar hajmining oshishi ham kuzatilmoqda. Bu holat banklar rentabelligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Mazkur muammoni bartaraf etishning samarali yo'llaridan biri kredit portfelini diversifikatsiya qilish, mijozlarni baholashning zamonaviy skoring tizimlarini joriy etish va tavakkalchiliklarni chuqur tahlil qilishdan iborat.

Moliyaviy tavakkalchiliklarni boshqarishda zamonaviy baholash usullaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Xususan, ehtimoliy yo'qotishlarni oldindan aniqlash, risk darajasini baholash va kredit portfelining optimal tuzilmasini shakllantirish bank boshqaruvida samarali qarorlar qabul qilish imkonini yaratadi. Kredit portfeli sifatini boshqarishning zamonaviy mexanizmlarini joriy etish banklarga daromadlilik va xavf o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, tijorat banklarida kredit portfelini samarali boshqarish bank tizimining barqarorligi va raqobatbardoshligini oshirishning asosiy omillaridan biridir. Kredit risklarini kamaytirish, portfel sifatini yaxshilash, innovatsion boshqaruv usullarini tatbiq etish va kreditlash jarayonini takomillashtirish orqali banklar faoliyati samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkin.

Tijorat banklarida kredit portfelini samarali shakllantirish va boshqarish bank tizimining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb

etadi. Kredit portfeli sifati banklarning daromadlilik darajasi, likvidligi hamda tavakkalchilikka bardoshlilikini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Shu bois kredit portfelin chuqur tahlil qilish, mavjud risklarni aniqlash va ularni boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish bank faoliyati samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kredit portfelida muammoli kreditlar ulushining ortishi banklar rentabelligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi hamda moliyaviy barqarorlikka xavf tug'diradi. Mazkur holatni oldini olish uchun kredit portfelin diversifikatsiya qilish, qarz oluvchilarning to'lov qobiliyatini puxta baholash, kredit monitoringini kuchaytirish va zamonaviy risk-menejment tizimlarini joriy etish zarur.

Shuningdek, xalqaro bank amaliyotidan samarali foydalanish, raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirilgan skoring tizimlarini kreditlash jarayoniga keng tatbiq etish kredit portfeli sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Kredit risklarini baholashning zamonaviy usullaridan foydalanish banklarga tavakkalchilik va daromadlilik o'rtasidagi optimal muvozanatni ta'minlash imkonini beradi. Umuman olganda, tijorat banklarida kredit portfelin takomillashtirish bo'yicha kompleks yondashuvni qo'llash, kredit siyosatini doimiy ravishda modernizatsiya qilish va nazorat mexanizmlarini kuchaytirish orqali bank tizimining raqobatbardoshligi hamda moliyaviy barqarorligini yanada mustahkamlash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining bank tizimini isloh qilishga oid farmon va qarorlari.
2. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki materiallari va rasmiy statistik ma'lumotlari.
3. Lavrushin O.I. Bankovskoe delo. Moskva: Knorus.
4. Usoskin V.M. Bankovskie operatsii. Moskva: Yurayt.
5. Abdullayeva Sh.Z. Bank ishi. Toshkent: Iqtisod-Moliya.
6. Jo'rayev N., Rashidov B. Tijorat banklarida kreditlash amaliyoti. Toshkent.
7. Basel Committee on Banking Supervision. Principles for Credit Risk Management.
8. Uryasev S. Conditional Value-at-Risk: Optimization Algorithms and Applications.

9. Mishkin F. The Economics of Money, Banking and Financial Markets.
10. O‘zbekiston Respublikasi “Banklar va bank faoliyati to‘g‘risida”gi Qonuni.

